

Jak rodziła się nadzieja na lepszą Polskę? Powstanie „Solidarności” i jej działalność w latach 1980-1981?

Czas i miejsce realizacji lekcji (zajęć):

2 godziny lekcyjne (90 minut), Izba Pamięci Solidarności - wystaw „Śladami czasu nadziei”

Cele lekcji (zajęć):

Wiedza

Uczeń poznaje i zapamiętuje kluczowe:

daty: 1976, 1978, sierpień 1980

postacie: Edward Gierek, Lech Wałęsa, Jan Paweł II, Anna Walentynowicz, Wojciech Jaruzelski, Roman Kirsztajn

pojęcia: KOR, ROPCiO, strajk, porozumienia sierpniowe, „Solidarność”,

Zrozumienie

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić znaczenie pontyfikatu Jana Pawła II dla przemian społeczno-politycznych w Polsce na przełomie lat 70 i 80-tych XX wieku
- wyjaśnić przyczyny protestów robotniczych i powstania „Solidarności” w 1980 roku
- wyjaśnić znaczenie NSZZ „Solidarność” dla Polaków oraz jego miejsce w historii państw bloku komunistycznego
- wyjaśnić znaczenie działalności „Solidarności” na Śląsku Opolskim oraz jej czołowych reprezentantów

Umiejętności

Uczeń potrafi:

- wyszukiwać oraz analizować materiały źródłowe (ikonograficzne, pisane, foniczne) przedstawione na wystawie „Śladami czasu nadziei” w Izbie Pamięci Solidarności w Opolu, która prezentuje ludzi, wydarzenia i fakty związane z ruchem „Solidarności” na Opolszczyźnie. Ekspozycja obejmuje prezentacje graficzno-fotograficzne, pamiątki w gablotach oraz interaktywne ekrany dotykowe, umożliwiające zwiedzającym głębsze poznanie historii.

Metody:

- analiza tekstów źródłowych, materiałów ikonograficznych, źródeł fonicznych (nagrania do pobrania poprzez kody QR), praca w grupach, dyskusja.

Środki dydaktyczne:

- karta pracy z pytaniami do materiałów zamieszczonych na wystawie

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (5 minut) — Przedstawienie celu zajęć oraz wyjaśnienie dlaczego odbywają się w Izbie Pamięci Solidarności w Opolu. Krótka informacja na temat samej IPS.

Izba Pamięci Solidarności w Opolu to nowoczesna, multimedialna ekspozycja poświęcona historii opolskiej „Solidarności” oraz wydarzeniom lat 80. XX wieku. Mieści się w Centrum Dialogu Obywatelskiego przy ul. Damrota 1.

Wystawa zatytułowana „Śladami czasu nadziei” prezentuje ludzi, wydarzenia i fakty związane z ruchem „Solidarności” na Opolszczyźnie. Ekspozycja obejmuje prezentacje graficzno-fotograficzne, pamiątki w gablotach oraz interaktywne ekrany dotykowe, umożliwiające zwiedzającym głębsze poznanie historii.

Inicjatorem powstania Izby był śp. Roman Kirstein, przewodniczący MKZ Opole NSZZ „Solidarność” i zasłużony obywatel Opola. Dzięki jego zaangażowaniu udało się zgromadzić liczne materiały i pamiątki od mieszkańców regionu, którzy uczestniczyli w tamtych wydarzeniach.

Izba Pamięci Solidarności jest dostępna dla zwiedzających w każdy pierwszy czwartek miesiąca w godzinach 14:00–18:00. Grupy zorganizowane proszone są o wcześniejsze zgłoszenie chęci odwiedzenia wystawy drogą mailową na adres: wystawa.pamieci@um.opole.pl.

W czerwcu 2024 roku Izba obchodziła piątą rocznicę swojego istnienia, organizując z tej okazji szereg wydarzeń upamiętniających pierwsze częściowo wolne wybory parlamentarne oraz działalność „Solidarności” w regionie.

Izba Pamięci Solidarności stanowi ważne miejsce na mapie Opola, umożliwiając mieszkańcom i turystom poznanie historii ruchu „Solidarności” oraz refleksję nad drogą Polski do wolności.

2. Schyłek epoki Gierka i narodziny opozycji (10 minut)

Przedstawienie znaczenia protestów w Radomiu, Ursusie i Płocku w 1976 roku i reakcji jaką wywołały. Odpowiedź na pytanie: Dlaczego powstały KOR (1976) i ROPCiO (1977) i jaką rolę pełniły dla społeczeństwa?

Odpowiedź: Komitet Obrony Robotników i Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela powstały, aby wspierać robotników represjonowanych po protestach z czerwca 1976 r. Działały na rzecz pomocy prawnej i finansowej, a także domagały się przestrzegania międzynarodowych zobowiązań przyjętych przez władze komunistyczne. Były jednymi z pierwszych niezależnych struktur opozycyjnych, które wzmacniały solidarność społeczną i opór wobec władzy.

Ćwiczenie powtórzeniowe dla uczniów:

Proszę uzupełnić na kartach pracy:

- skrót KOR, ROPCiO, data powstania KOR, dwa cele działalności członków tych organizacji (Ochrona praw robotników, pomoc finansowa i prawna, organizowanie społeczeństwa wokół idei oporu i sprzeciwu wobec reżimu, domaganie się przestrzegania prawa)

3. Wybór Karola Wojtyły na papieża (Jana Pawła II) i powstanie „Solidarności” (10 minut)

- a. Jakie znaczenie dla Polski miał wybór kardynała Karola Wojtyły na papieża?
- b. Jakie znaczenie dla Polaków miała pielgrzymka papieża-Polaka w 1979 roku?
- c. Na co liczyli przywódcy Polski zgadzając się na wizytę Jana Pawła II w Ojczyźnie?

Odpowiedzi:

- d. Niezwykle istotne, gdyż była to pierwsza od stek lat, kiedy to głową Kościoła katolickiego wybrano duchownego spoza Italii
- e. Pielgrzymka Jana Pawła II dodała Polakom odwagi do sprzeciwu wobec reżimu, wzmacniając ich poczucie jedności narodowej.
- f. Komuniści liczyli na poprawę wizerunku PRL na arenie międzynarodowej i kontrolowanie napięć społecznych poprzez ograniczone ustępstwa wobec Kościoła.

Ćwiczenie:

Uczniowie analizują planszę na wystawie „Śladami czasu nadziei” przedstawiającą Jana Pawła II i zastanawiają się nad znaczeniem wypowiedzianych przez niego słów podczas pielgrzymki do Polski w czerwcu 1979 roku. A także nad charakterystycznym ujęciem Ojca Świętego, tj. dlaczego i w jakich okolicznościach został sfotografowany w taki, a nie inny sposób.

Odpowiedzi do ćwiczeń w karcie pracy:

Jana Pawła II starał się w ten sposób dodać rodakom otuchy i odwagi. Słowa te były inspiracją dla opozycji, wzmacniały morale społeczeństwa, były próbą zjednoczenia różnych środowisk opozycyjnych. Fotografia została wykonana 2 czerwca 1979 r. na lotnisku w Warszawie, w chwili, gdy Jan Paweł II wysiadł z samolotu i rozpoczął pierwszą pielgrzymkę do Ojczyzny pod hasłem „Gaude Mater Polonia” (Raduj się, Matko Polsko). Gest ucałowania polskiej ziemi, był dowodem jego szacunku dla ziemi (kraju), do którego przybył.

4. Strajki — lipiec — sierpień 1980 roku (15 minut)

Pytania problemowe:

Zadaniem uczniów jest wyszukanie odpowiedzi na poszczególnych planszach wystawy „Śladami czasu nadziei”, w oparciu o nagrania foniczne, które znajdują się na wystawie, do pobrania poprzez kody QR oraz na urządzeniach mobilnych (Interenet)

Jakie czynniki gospodarcze przyczyniły się do wybuchu strajków w Polsce w 1980 roku?

Odpowiedź:

Do wybuchu strajków przyczyniła się stale pogarszająca się sytuacja gospodarcza, objawiająca się brakiem w sklepach wielu artykułów pierwszej potrzeby, w tym mięsa i wędlin. Pogłębiające się trudności ekonomiczne oraz próba podwyższenia cen przez władze dodatkowo wpłynęły na wybuch protestów.

Jaką taktykę stosowały władze PRL wobec strajkujących pracowników w latach 70., a dlaczego okazała się ona nieskuteczna w 1980 roku?

Odpowiedź:

Władze PRL stosowały taktykę przyznawania podwyżek płac po wybuchu strajków oraz późniejszego zwalniania ich przywódców, aby zniechęcić potencjalnych naśladowców. W 1980 roku okazała się ona nieskuteczna, ponieważ sukcesy pierwszych protestujących załóg zachęciły kolejnych robotników do organizowania strajków na większą skalę.

W jaki sposób strajki w 1980 roku różniły się od wcześniejszych protestów pracowniczych w PRL?

Odpowiedź:

Strajki w 1980 roku były bardziej masowe i zyskały szeroki zasięg terytorialny, obejmując całe regiony, a nie tylko pojedyncze zakłady lub miejscowości.

Jakie wydarzenia na Lubelszczyźnie były wstępem do strajków sierpniowych w Polsce w 1980 roku?

Odpowiedź:

W drugiej dekadzie lipca 1980 roku do strajku przystąpiły niemal wszystkie zakłady na Lubelszczyźnie. Choć strajkujący uzyskali podwyżki płac, to jednocześnie władze nie podjęły żadnych działań, które naruszałoby fundamenty istniejącego systemu. Był to jednak ważny impuls dla innych protestujących w Polsce.

Co było bezpośrednią przyczyną wybuchu strajku okupacyjnego w Stoczni Gdańskiej 14 sierpnia 1980 roku?

Odpowiedź:

Bezpośrednią przyczyną strajku było zwolnienie z pracy Anny Walentynowicz, członkini Wolnych Związków Zawodowych. Jej zwolnienie oraz apele o przywrócenie do pracy były jednym z głównych motywów protestu.

Jaką rolę odegrał Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS) podczas strajków sierpniowych 1980 roku?

Odpowiedź:

MKS zjednoczył strajkujące zakłady pracy z Pomorza Gdańskiego i działał jako centralny organ koordynujący protesty. MKS stworzył listę 21 postulatów, z których najważniejszym było żądanie niezależnych związków zawodowych. Stał się także platformą negocjacyjną z władzami.

Jakie znaczenie miało sporządzenie listy 21 postulatów przez MKS i kto wspierał strajkujących w ich sformułowaniu?

Odpowiedź:

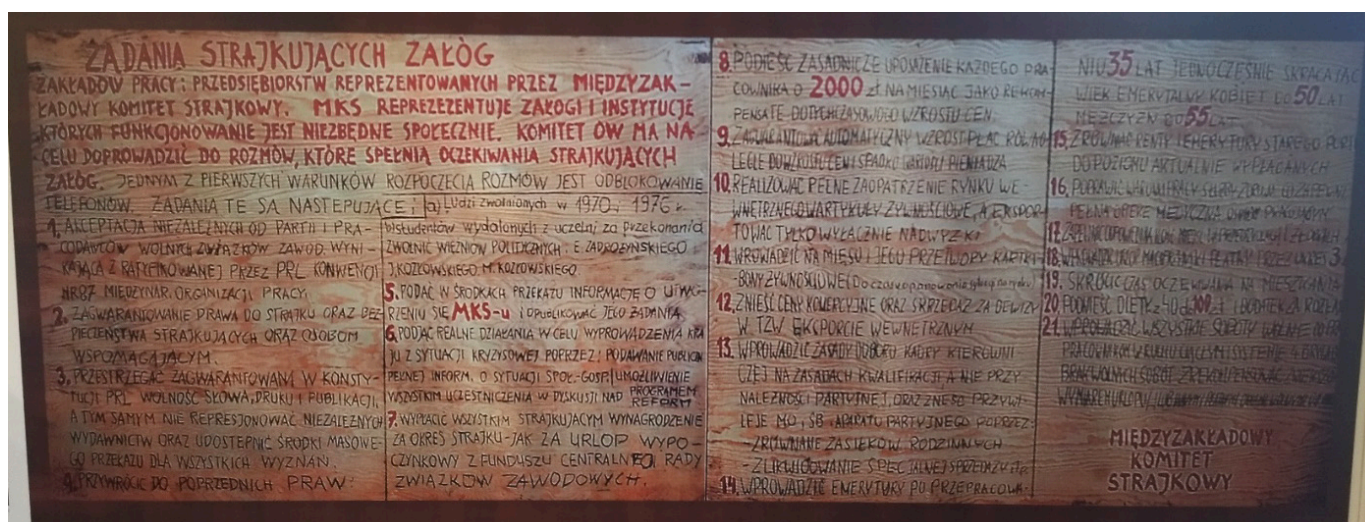
Lista 21 postulatów była kluczowym dokumentem, który zawierał główne żądania ekonomiczne, socjalne oraz polityczne protestujących, w tym żądanie powołania niezależnych związków zawodowych. Strajkujących wspierali intelektualiści z Warszawy, w tym Tadeusz Mazowiecki i Bronisław Geremek, którzy pomogli w sformułowaniu postulatów.

Dlaczego władze PRL zrezygnowały z użycia siły wobec strajkujących w sierpniu 1980 roku?

Odpowiedź:

Władze PRL zrezygnowały z użycia siły, uznając, że skala strajków jest zbyt wielka, by można było zastraszyć wszystkich protestujących. Kluczowe znaczenie miało również dotarcie fali strajków na Górny Śląsk, gdzie paraliż kopalń węgla groził poważnymi konsekwencjami dla gospodarki kraju.

Przeanalizuj umieszczone w Izbie Pamięci Solidarności postulaty (21) sformułowane przez MKS w sierpniu 1980 roku i zastanów się, czy współcześnie są wśród nich takie, które warto, aby zostały spełnione?

Dlaczego 21 postulatów MKS z sierpnia 1980 roku zostało wypisanych na drewnianych tablicach oraz umieszczonych na dachu stoczniowej portierni?

1. Porozumienia sierpniowe i narodziny „Solidarności” (10 minut)

- Jakie wydarzenie zostało uwiecznione na zamieszczonej poniżej fotografii?
- Kto w imieniu władz, a kto w imieniu opozycji „odegrał” w tym wydarzeniu główną rolę (był jego sygnatariuszem)?
- Jedna z tych postaci, do podpisania dokumentu, użyła bardzo charakterystycznego długopisu?
- Odszukaj w Internecie informacji na temat tego długopisu i wyjaśnij dlaczego był taki charakterystyczny?

Jakie porozumienia podpisano w sierpniu i wrześniu 1980 roku oraz jakie były ich główne ustalenia?

Odpowiedź:

Porozumienia sierpniowe zostały podpisane 30 sierpnia w Szczecinie, 31 sierpnia w Gdańsku, 3 września w Jastrzębiu-Zdroju oraz 11 września w Hucie Katowice. Najważniejszym ustaleniem była zgoda władz na powstanie nowych, niezależnych związków zawodowych.

Jakie znaczenie miało przyjęcie formuły regionalnej przez NSZZ „Solidarność” i co odróżniało ją od typowych struktur związkowych?

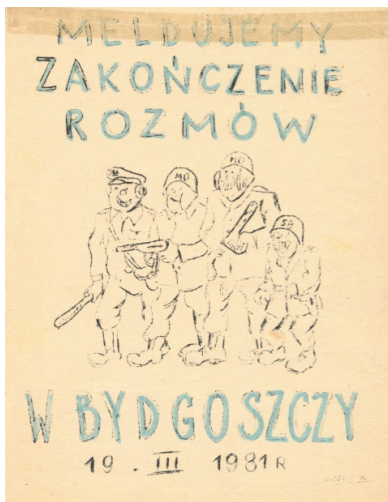
Odpowiedź:

Przyjęcie formuły regionalnej pozwoliło NSZZ „Solidarność” na stworzenie autonomicznych struktur działających na poziomie regionów, co było nietypowe dla związków zawodowych, które zwykle opierają się na podziale branżowym. Ruch ten wyrażał szerokie społeczne aspiracje, wykraczające poza interesy konkretnej grupy zawodowej.

W jaki sposób NSZZ „Solidarność” przekształciła się z ruchu pracowniczego w szeroki ruch społeczny o charakterze narodowo-wyzwoleńczym?

Odpowiedź:

NSZZ „Solidarność” szybko rozwinęła się w ruch o charakterze narodowo-wyzwoleńczym, ponieważ jednoczyła pracowników z różnych branż, którzy mieli wspólnego pracodawcę — państwo, zdominowane przez partię komunistyczną. Dzięki temu „Solidarność” stała się platformą dla szerokiego ruchu społecznego, reprezentującą dążenia wolnościowe i demokratyczne blisko 10 milionów Polaków.

6. Działalność „Solidarności” i sytuacja w kraju jesień 1980 — styczeń-grudzień 1981 (15 minut)

Proszę odszukać na wystawie informacje dotyczące wydarzenia, które zostało zilustrowane na zamieszczonym po lewej stronie rysunku i wyjaśnić jego przesłanie (kontekst).

Dlaczego podpisanie porozumień sierpniowych nie uchroniło Edwarda Gierka przed utratą stanowiska?

Odpowiedź:

Pomimo podpisania porozumień sierpniowych i zakończenia strajków, przeciwnicy Edwarda Gierka wykorzystali jego pogarszający się stan zdrowia, by odsunąć go od władzy we wrześniu 1980 roku.

Jakie były główne przeszkody podczas rejestracji „Solidarności” jako niezależnego związku zawodowego?

Odpowiedź:

Władze próbowały wymusić zapis o kierowniczej roli PZPR w statucie „Solidarności”, co doprowadziło do strajku ostrzegawczego. Ostatecznie osiągnięto kompromis, a statut zatwierdzono z dodatkowym aneksem o roli PZPR.

Jakie znaczenie miał kryzys bydgoski w umacnianiu pozycji „Solidarności”?

Odpowiedź:

Kryzys bydgoski zjednoczył związek i ukazał jego siłę, mobilizując członków i społeczeństwo w całym kraju. Przeprowadzony strajk generalny pokazał olbrzymie poparcie społeczne dla „Solidarności”.

W jaki sposób Kreml i Układ Warszawski reagowali na rosnącą siłę „Solidarności”?

Odpowiedź:

Na Kremlu rozważano możliwość zbrojnej interwencji, ale nie doszło do niej dzięki postawie USA, zaangażowaniu ZSRR w Afganistanie oraz zobowiązaniu Leonida Breżniewa, że nie wkroczy bez zgody Kani.

Jakie były skutki rejestracji rolniczej „Solidarności” i NZS?

Odpowiedź:

Rejestracja rolniczej „Solidarności” i NZS była ważnym sukcesem instytucjonalnym, który przyczynił się do czasowego uspokojenia nastrojów społecznych i wzmocnił ruch niezależnych związków zawodowych.

Jak Kościół katolicki odnosił się do „Solidarności”?

Odpowiedź:

Kościół, zwłaszcza prymas Stefan Wyszyński i jego następca Józef Glemp, wspierali umiarkowane skrzydło „Solidarności”. Kościół odgrywał rolę mediatora, co stabilizowało sytuację i wzmacniało pozycję związku.

Jakie cele wyznaczyła „Solidarność” w programie „Samorządna Rzeczpospolita”?

Odpowiedź:

Program „Samorządna Rzeczpospolita” zakładał demokratyzację i zmianę ustroju PRL, w tym odebranie partii komunistycznej kontroli nad gospodarką, co wykraczało poza ramy związku zawodowego.

Jakie przesłanie zawierało „List do ludzi pracy Europy Wschodniej” i jakie wywołało reakcje?

Odpowiedź:

„List” wyrażał solidarność z pracownikami w państwach bloku wschodniego, walczącymi o niezależność związkową. W Moskwie i innych stolicach komunistycznych wywołało niepokój i obawy o rozprzestrzenienie się ruchu „Solidarności”.

Jakie wydarzenie ilustrują zamieszczone poniżej fotografie?

Jakie znaczenie miało to wydarzenie w historii „Solidarności”?

Proszę odszukać na wystawie informacji dotyczących tego wydarzenia oraz wymienić przynajmniej jednego z jego uczestników reprezentujących Śląsk Opolski.

Odpowiedź:

I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność”, który odbył się w Gdańsku (Hala Olivia) w dwóch turach, tj. w dniach 5-10 września i 26 września-7 października 1981 roku

1. „Solidarność” Śląska Opolskiego (15 minut)

Korzystając z informacji zamieszczonych na planszach/tablicach wystawy „Śladami czasu nadziei” uczniowie proszeni są o odszukanie informacji, które pozwolą im na udzielnie odpowiedzi na następujące pytania:

W jakiej miejscowości województwa opolskiego doszło do pierwszej akcji strajkowej latem 1980 roku?

Odpowiedź:

Namysłowie

Proszę wymienić pięć innych miejscowości, w których latem 1980 roku doszło do protestów i akcji strajkowych na terenie województwa opolskiego?

Odpowiedź:

Brzeg, Głucholazy, Głubczyce, Górażdzie, Kietrz, Kluczbork, Krapkowice, Nysa, Opole, Prudnik, Wołczyn czy Zawadzkie.

Jaka postać została uwieczniona na fotografii? Jaką rolę odegrała ta postać w historii „Solidarności”, ze szczególnym uwzględnieniem działalności na Śląsku Opolskim?

Odpowiedź:

Roman Kirstein (1943 - 2019) — działacz opozycji demokratycznej, aktywny uczestnik ruchu „Solidarności” w latach PRL. Po ukończeniu Technikum Samochodowego w Jelczu pracował jako robotnik w różnych zakładach, m.in. w Opolskim Przedsiębiorstwie Robót Instalacyjno-Inżynieryjnych. W sierpniu 1980 roku wziął udział w proteście w swoim miejscu pracy, a we wrześniu tego roku wstąpił do „Solidarności”. Pełnił funkcję przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego „Solidarności” w Opolu i wiceprzewodniczącego zarządu Regionu Śląsk Opolski, był również delegatem na I Krajowy Zjazd Delegatów w Gdańsku. Po wprowadzeniu stanu wojennego 12 grudnia 1981 roku został zatrzymany i internowany, a po zwolnieniu musiał się ukrywać. Ponownie internowany w grudniu 1982 roku, został zwolniony po hospitalizacji. W latach 80. kontynuował działalność opozycyjną, zakładając drugo-obiegowe czasopismo „Solidarność Narodowa” oraz Bank Pomocy Bezrobotnym. W 1986 roku dołączył do Tymczasowej Rady Regionalnej „Solidarności” Śląska Opolskiego, wspierając działania opozycyjne w regionie. Po 1989 roku Kirstein kontynuował działalność społeczną i gospodarczą, zakładając własny Zakład Hydrauliki Siłowej Hydroed. Jego wkład w walkę o wolność oraz rozwój polskiej przedsiębiorczości został doceniony odznaczeniami, m.in. Krzyżem Wolności i Solidarności (2012) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2014).

Proszę odszukać informacje, można korzystać z Internetu, do jakich wydarzeń odwołuje się zamieszczona obok ulotka, która została zamieszczona na wystawie „Śladami czasu nadziei”, a w 1980 roku była kolportowana między innymi na Śląsku Opolskim?

Odpowiedź:

Ulotka powstała z okazji uroczystego odsłonięcia w Gdańsku 16 grudnia 1980 roku Pomnika Poległych Stoczniowców 1970 (pierwotnie znany jako Pomnik Ofiar Grudnia 1970). Monument w formie trzech krzyży z kotwicami, upamiętniający ofiary tragicznych wydarzeń Grudnia 1970. Znajduje się na placu Solidarności w Gdańsku, w pobliżu Bramy nr 2 Stoczni Gdańskiej, blisko miejsca, gdzie zginęli pierwsi czterej stoczniowcy: Kazimierz Stojewski, Jerzy Matelski, Andrzej Perzyński i Stefan Mosiewicz.

1. Podsumowanie (10 minut)

W ramach podsumowania zajęć można zaproponować uczniom następujące zadania problemowe, które zarówno pozwolą na powtórzenie najważniejszych informacji, ale przede wszystkim zaangażują uczniów i pobudzą do myślenia. Ponadto zadania mają zachęcić uczniów do refleksji nad wpływem przeszłości na współczesność, analizowania źródeł historycznych, a także rozważania alternatywnych perspektyw historycznych.

- A. Przeanalizuj wydarzenia prowadzące do powstania „Solidarności” i zastanów się, jakie kluczowe czynniki społeczno-ekonomiczne umożliwiły jej szybki rozwój. Czy w dzisiejszych warunkach gospodarczych taki ruch miałby podobne szanse na powstanie? Uzasadnij swoją odpowiedź.
- B. Zastanów się nad rolą międzynarodowego wsparcia dla „Solidarności” (np. papieża Jana Pawła II). Jakie znaczenie mogło mieć wsparcie duchowe i symboliczne dla podtrzymania morale w kraju objętym represjami? Podaj współczesny przykład międzynarodowego wsparcia dla ruchów prodemokratycznych.
- C. Oceń, w jaki sposób sukces „Solidarności” wpłynął na ruchy prodemokratyczne w innych krajach bloku wschodniego. Które elementy polskiego doświadczenia mogły być inspiracją dla innych narodów? Jakie bariery musiały pokonać inne kraje, które nie były obecne w przypadku Polski?
- D. Przeprowadź analizę 21 postulatów strajkujących stoczniowców z sierpnia 1980 roku. Wybierz dwa z nich, które uznajesz za najbardziej ponadczasowe, i wyjaśnij, dlaczego ich realizacja byłaby istotna również dziś. Jakie wyzwania mogłyby pojawić się w realizacji tych postulatów we współczesnej Polsce?
- E. Rozważ przyczyny i konsekwencje internowania działaczy „Solidarności” w stanie wojennym. Czy uważasz, że represje mogły paradoksalnie umocnić ruch? Przeanalizuj, jakie długofalowe skutki miało wprowadzenie stanu wojennego dla społeczeństwa i przyszłości „Solidarności” oraz dla postaw obywatelskich w Polsce.

Propozycje odpowiedzi:

Wzrost niezadowolenia społecznego spowodowany problemami gospodarczymi — brakami żywności, rosnącymi cenami i pogarszającą się jakością życia — był jednym z kluczowych czynników umożliwiających szybki rozwój „Solidarności”. Dodatkowym impulsem był wpływ nauk papieża Jana Pawła II, który dodawał odwagi społeczeństwu i inspirował do jedności. Dziś, w warunkach bardziej zróżnicowanej gospodarki i globalizacji, ruch społeczny podobny do „Solidarności” mógłby powstać, ale jego charakter i cele byłyby inne, skupiając się raczej na konkretnej grupie interesów niż na całym społeczeństwie.

- A. Wzrost niezadowolenia społecznego spowodowany problemami gospodarczymi — brakami żywności, rosnącymi cenami i pogarszającą się jakością życia — był jednym z kluczowych czynników umożliwiających szybki rozwój „Solidarności”. Dodatkowym impulsem był wpływ nauk papieża Jana Pawła II, który dodawał odwagi społeczeństwu i inspirował do jedności. Dziś, w warunkach bardziej zróżnicowanej gospodarki i globalizacji, ruch społeczny podobny do „Solidarności” mógłby powstać, ale jego charakter i cele byłyby inne, skupiając się raczej na konkretnej grupie interesów niż na całym społeczeństwie.
- B. Międzynarodowe wsparcie, szczególnie moralne i duchowe od papieża Jana Pawła II, wzmacniało determinację społeczeństwa, które dostrzegало, że ich walka jest zauważana na świecie. Tego rodzaju wsparcie działało jako wzmacniacz morale, pomagając ludziom zachować nadzieję w czasach represji. Współczesnym przykładem jest międzynarodowe wsparcie dla ruchu prodemokratycznego na Ukrainie, które przybrało formę pomocy finansowej, wsparcia politycznego i solidarności wyrażanej przez inne kraje.
- C. Sukces „Solidarności” był inspiracją dla ruchów prodemokratycznych w Czechosłowacji, na Węgrzech i w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Elementy polskiego doświadczenia, jak niezależne związki zawodowe, opór społeczny i organizacja oddolna, stały się wzorem dla innych społeczeństw. Jednak w tych krajach występowały dodatkowe bariery, np. silniejsza kontrola sowiecka i różne struktury społeczno-polityczne, które wymagały dostosowania polskiego modelu oporu do lokalnych warunków.
- D. Dwa z 21 postulatów, które mają ponadczasowe znaczenie, to prawo do tworzenia niezależnych związków zawodowych i poprawa warunków socjalnych. Posiadanie niezależnych związków jest kluczowe dla ochrony praw pracowniczych i wspierania demokratycznych wartości. Współczesnym wyzwaniem w ich realizacji może być globalizacja rynku pracy i wpływ dużych korporacji, które mogą utrudniać wprowadzanie takich zmian.
- E. Represje w postaci internowania miały paradoksalnie efekt mobilizujący, gdyż umocniły „Solidarność” i zjednoczyły społeczeństwo w oporze wobec władzy. Choć stan wojenny przyniósł negatywne skutki, takie jak zatrzymanie procesu demokratyzacji i ograniczenia wolności, przyczynił się do zbudowania w Polakach silnych postaw obywatelskich i wykształcenia nowej elity społecznej, która w przyszłości odegrała kluczową rolę w transformacji ustrojowej.